

OPINIA

nățională

Magazin de informație, opinie și idei de larg interes național
editat de FUNDATIA ROMÂNIA DE MÂINE

EDUCAȚIA ȘI CULTURA - FACTORI DE UNITATE NAȚIONALĂ

Prof.univ.dr. Aurelian BONDREA

Istoria constituiri și dezvoltării statului național își dezvăluie, pește timp, un lanț de valențe socio-umane ale căror mesaje perene „hrâñesc” sau întrețin ființa și vitalitatea poporului român. Între aceste valențe un loc important îl ocupă cultura originală, specifică, proprie fiecărei națiuni, cu care aceasta se înscrise în concertul popoarelor.

Dezvoltarea modernă a lumii arată că peste tot s-a desfașurat și se desfășoară, prin grija și sub egida instituțiilor reprezentative ale statului un proces programatic de educație, constituit dintr-un ansamblu de acțiuni coordonate, în vederea conservării, continuității și afirmării calitative a însușirilor psihosociale, culturale și morale ale națiunii sau poporului respectiv. În ceea ce privește țara noastră, încă din secolul trecut dar, cu deosebire, după constituirea,

prin voință națională, a statului național unitar român, cum era consacrat de Constituția din 1923, educația națională și politică în domeniul culturii au intrat în preocupările autorităților publice ca îndatoriri oficiale, de stat, conștient asumate, mai mult sau mai puțin îndeplinite însă, în funcție de complexitatea dezvoltării economico-sociale.

Așa cum s-a remarcat de-a lungul timpului, într-o evoluție complexă a României, din care nu au lipsit dificultățile economico-sociale și, uneori, convulsii sociale, teritoriile istorice românești au participat activ – cu științele particularități obiective și subiective, materiale și spirituale – la procesul dezvoltării țării în ansamblu, beneficiind totodată de pe urma acestuia. Spiritul creator românesc și-a afirmat de timpuriu

și cu putere vigoarea și originalitatea, în contextul receptivității și assimilării valorilor universale. Sub acest raport, putem spune astăzi că unirea din 1918, pe nedrept și neinspirat aniversată sector, a avut drept consecință deschiderea receptivă simultană, critică și creațoare, către sine și către lume, a României și românilor. Astfel s-au pus bazele unei politici constructive, umaniste, în sfera educației și culturii, în centrul căreia s-a aflat și trebuie să se afle mereu ideea promovării și assimilării valorilor trainice, perene ale culturii naționale și universale. O asemenea idee a fost și este concretizată într-un proces complex, contradictoriu, practic niciodată încheiat, mereu condiționat (în sensul „stimulării” sau al „împiedicării”) de împrejurări concret-istorice, inclusiv de orientări și decizii ale forțelor politice, de acțiunile statului în acest domeniu.

(Continuare în pag. 6)

SATUL ȘI ȚĂRANII ÎN ORIZONTUL REFORMEI OLIGARHICE

Prof.univ.dr.Ilie BĂDESCU,
președintele Asociației Sociologilor din România

De nouă ani de zile asistăm neputincioși la a doua teribilă ruinare a țărănimii și a muncii agricole dintre cele petrecute în a doua jumătate a acestui secol. Instrumentul ruinei a fost, și de data aceasta, alianța statului cu forța socială cea mai distrugătoare a momentului. Ieri, forța distrugătoare s-a numit comunism, astăzi ea este capitalismul oligarhic, care și trădează esența ruinei prin cele trei fețe ale lui: liberalismul sălbatic, politicianismul și clasa intermediarilor. O asemenea clasă, arăta M. Manolescu, își face o rațiune de existență din a se interpuze „între para adevărată și stat, preluând pe seama ei statul, încât să ajungă să reprezinte în ei înci

un interes național adevărat”. În loc de a se rezemă pe categoriile care „îndeplinesc prin profesiunea lor funcțiuni naționale”, statul actual se rezemă, spre a le slui, pe „echipele schimbătoare de politicieni”, transformate, pe noapte, prin mijlocirea teascului electoral, în conducători de țară. În fața unei așa de nefișești neputințe, putem repeta cuvintele aceluiși mare economist român: „Din tot ceea ce constituie vremea noastră, nimeni nu înțelege nimic; partidele și oamenii politici mai puțin ca oricine. Criza băntuie cumplită nu numai în fenomenele producției și ale circulației, ea este mai ales adâncă și puștiitoare în cîmpul ideilor.

(Continuare în pag. 3)

DECLARAȚIA UNIVERSALĂ A DREPTURILOR OMULUI 50

• O evaluare la confluența dintre milenii
Prof. univ. dr. Mircea NICOLAESCU -

• Relația stat-cetățean - o nouă optică politico-juridică, noi reglementări pe plan național și internațional
Prof. univ. dr. Constantin VLAD -

• Omul, mediul și dezvoltarea - în ecuația drepturilor fundamentale
Dragoș ȘERBĂNESCU -

Paginiile 4-5

UN DEMERS CU EFEKT ÎNTÂRZIAT

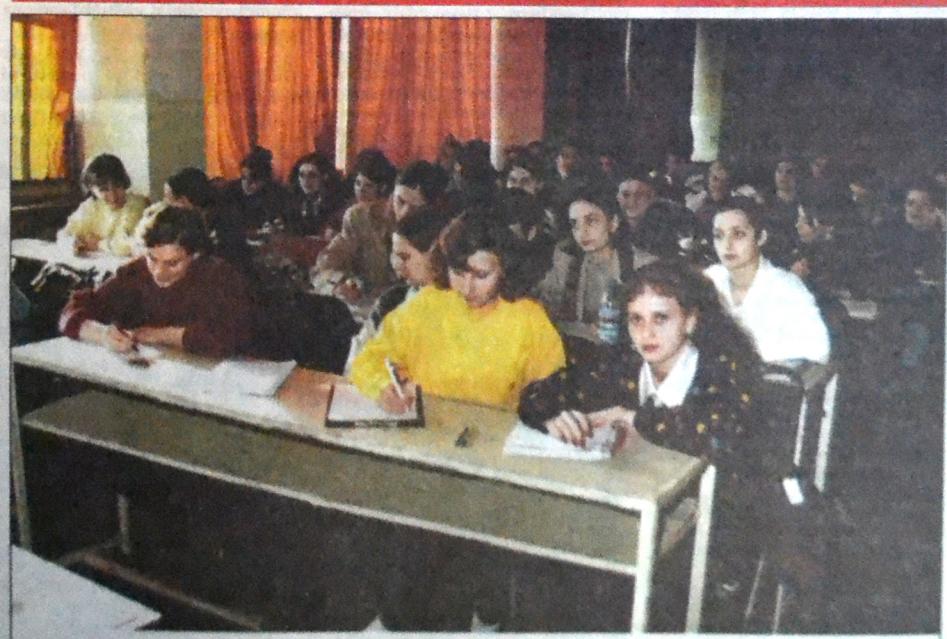
Valentin LIPATTI

La puțin timp după terminarea celui de-al doilea război mondial, adoptarea, la 10 decembrie 1948, de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a Declarației Universale a Drepturilor Omului avea să deschidă o acțiune normativă esențială pentru lumea contemporană. Un astfel de demers avea să fie completat în 1966 de convenirea, tot în cadrul ONU, a celor două Pacte menite să garanteze drepturile economice, sociale și culturale și, respectiv, drepturile civile și politice. Promovarea drepturilor și libertăților fundamentale ale

omului avea să constituie, după cum se știe, una din activitățile prioritare ale Consiliului Europei și să inspire, totodată, acțiuni normative întreprinse în afara Europei de către Organizația Statelor Americane sau de Organizația Unității Africane.

Problematica drepturilor și libertăților fundamentale ale omului avea să cunoască în Europa o dezvoltare considerabilă datorită Conferinței de la Helsinki privind securitatea și cooperarea pe continentul nostru.

(Continuare în pag. 6)

La „Spiru Haret”: ambianța obișnuită a sălii de curs

ELOCVENTĂ STILISTICĂ A ROMANULUI ISTORIC

Prof.univ.dr. Ion TOMA

Celebrarea Marii Uniri împlinirea la 1 Decembrie 1918 se realizează în doar un prim eveniment istoric, politic, cultural, sociologic etc., care-i reconstituie premisele, implicatiile, consecintele, semnificările în multiple planuri. Bogătate informații, analize, interpretări luminoase aspecte oarecum separate ale acestui eveniment ce a marcat crucial istoria poporului nostru. Resuscitarea literaturii la epoca, cu eforturile, frântările și sacrificiile generației ce a reușit să finalizeze lupta seculară a înaintașilor poate oferi, în schimb, o imagine înglobatoare, vie și veridică a fapelor și destinelelor umane întrebuințuite în ampla până a vremii.

O astfel de fresă a momentului Marii Uniri o reprezintă romanul scriitorului *Mihail Diaconescu Sacrificiu*, apărut la Editura „Cartea Românească” în 1988 și considerat, pe bună dreptate, o parte a „fenomenologicii narrative a spiritului românesc”, „o mărturie despre niște oameni și despre destinul lor tragic”. Instructivă nu se pare, la ceas univarsar, descrierea mijloacelor stilistice folosite de autor pentru reinvenirea imaginării atmosferelor revoluționare și a dramelor umane ce au însoțit războiul și lupta patrioților ardeleni pentru revenirea la patria-murd. Măestria stilistică a romanului nu este deosebită întâmplătoare, dacă ne gândim că ne aflăm în fața unuia dintre cei mai prolifici reprezentanți ai genului, care și-a proiectat și și-a elaborat romanele programatice, cu metoda.

Textul este predominant **auctorial**, narratorul „omniscient”, care se confundă în general cu autorul, povestind și descrez în limbajul actual. Personajele intervin ca narator de gradul al II-lea, în dialogurile nu prea frecvente, și în și mai rare monologuri interioare, dar vorbesc foarte asemănător cu autorul, neindividualizându-se din acest punct de vedere. Din paleta largă de trăsături stilistice ale romanului, ne referim în acest articol la una singură, care ni se pare emblematică pentru scriitor. Este vorba de întresecerea documentar-livrescă a scrierii, o formă sui generis de **intertextualitate**, care-l situează pe autor într-o modernă și prestigioasă tendință românească.

Inserția documentară este invizibilă la prima vedere, pentru că scriitorul nu transcrie direct din documente decât de câteva ori, dar deducibile din multe alte aspecte (autorul însoțuș sugerează acest lucru prin motivul „dosarelor” pe care le-ar fi primit de la urmăruș unuia dintre eroi). Ne referim, de pildă, la precizarea armănatului a datelor, localităților, instituțiilor, ziarelor, personalităților etc., implicate în derularea evenimentelor istorice, chiar dacă în economia narativului cele mai multe dețin un loc episodic. Faptul este observabil mai ales în prezentația miscărilor părășite (din localitățile bihorene *Talpe, Lazuri, Zăvoi, Fănești, Cărpiniș etc.*), îndepărtate împotriva silnicilor autorităților și în descrierea luptelor pentru eliberarea Ardealului: sună înjirările zeci de localități, cu datele, pe zile și urcori pe ore, la care au avut loc evenimentele, sună precizate unitățile militare, cu efective, dispunere în teren, direcții de înaintare (ca într-un jurnal de război), sunt trăuite în revistă, cu nume și titluri, zeci de reprezentanți ai nobilimăților maghiare din regiune, certitudinea unui demers cultural polivalent, bogat în informație și reflecție istorică, prezentat într-un diapazon stilistic divers și rafinat, aurcular de flori unor convingeri și trăiri înalte.

Împărtășirea celor două modalități narrative conferă romanului **Sacrificiu**, și probabil întregii opere literare a lui *Mihail Diaconescu*, certitudinea unui demers cultural polivalent, bogat în informație și reflecție istorică, prezentat într-un diapazon stilistic divers și rafinat, aurcular de flori unor convingeri și trăiri înalte.

Prezent și de multe ori grupat (ca într-o emisătură), apar titlurile a numeroase instituții politice, bancare, culturale, asociații, fundații, ziar, reviste etc. românești, maghiare, austriece, de regulă în limba respectivă, cum ce crează o mai accentuată impresie de autenticitate. Sună prezentate însoțitor și numele unor hoteluri (Szentgotthárd, Lazar, Schaezler Palais, Sacher, Eisenburg, Zürichberg, Klonner, Lotosblume, Residenz etc.), restaurante, măneșteruri, stofe, chiar parfumuri (Prinzessin, Primadonna, Legende) din epocii etc., care, chiar dacă pot da impresia incluzării excesive a textului, oferă, în compenziune, sugestia atmosferei sonore și locurilor.

Nu vom mai oferi, pentru motive de spătă, din „canionul” onomastic bogat și puternic, care parcurge romanul, doar câteva nume tipice de rosturi ardeleni: *Romulus Brad, dr. Ion Ciurzariu-Ciordas* (numele românesc și menționează slăbitul de dulcibila sa

DESENUL - ÎN CENTRUL EDUCAȚIEI ESTETICE A ELEVILOR

Conf. univ. dr. Ion N. ȘUȘALĂ

Repunerea în „circulație” (prin art. 64 din Legea Învățământului, nr. 84/1995) a unei denumiri la care se renunțase oficial încă din 1975 („desen”), îmi oferă prilejul de a reveni asupra unei probleme care n-a fost nici moftul unor profesori, nici o realitate de ignorat sau de subestimat: disciplina, al cărei conținut să fie similar celui de la începutul secolului până la profunda renovare produsă în acest domeniu la începutul anilor șaptezeci. Procesul de înnoire început atunci (mai ales în clasele gimnaziale), de jos în sus și peste capul oficialilor, a instaurat un alt conținut, pentru prima dată specific, adecvat și complet: **limbajul de bază al artelor vizuale și al designului sau, mai concret, elementele gramaticale ale culorii – liniei – volumului** (formei tridimensionale), și principalele lor tehnici și procedee de tehnologie și de expresie artistică. Acest nucleu curricular este constituit din:

- probleme de bază ale **limbajului culorii (pictură)**: culoare spectrală și culoare substanțială; pigment, vopsea; culoare-efect sau percepție în anumite condiții; tricomia și structura duală a retinei; legea echilibrului vizual fundamental (complementaritatea); dimensiunile spațiale ale culorii; amestecuri fizice și amestecuri optice; „tonul de pictor”; modelare și modularare; tratarea suprafeței în diferite maniere și vizuimi spațiale; contraste; analogia semenelor și analogia contrariilor; armonii, acorduri, game; instrumente, materiale, suporturi, procedee de lucru; tehnici de pictură în vopsele de apă (acuarelă, temperă, acrilice), în crete colorate; pictura pe sticlă; colajul (varianta papier-collé);

- probleme de bază ale **limbajului liniei și punctului (grafică)**: linie dreaptă, linie curbă și punct – posibilități și efecte; duct modelat, duct continuu, modularare

liniară (grafică, picturală, sculpturală, decorativ-ornamentală); modularare punctiformă; hașură dreaptă, hașură curbă, hașură treptată, hașură în trepte, hașură în planuri și hașurare pe formă; axe, axe tensionale, linii de forță; ritmul liniar; vibrația grafică suprafeței (plate); schiță, crochiul, desenul valorat; vizuimi (maniere, stiluri) grafice; grafica de sevalet (tehnici și procedee tehnice accesibile; instrumente și materiale); tehnici de gravură fără acizi, abordabile cu copiii (matriță, hârtie, cerneala de imprimat, ruloul etc.); monotipia, linogravura, litogravura, xilogravura, rotofotipia, gravura cu acul, gravura cu dăltiță, gravura cu sabloane;

- probleme de bază ale **limbajului volumului** (formei tridimensionale; **modelaj**): instrumente, utilaje, lut etc.; modelajul prin amprentă; modelaj cu/fără eliminare și adăugare de material; modeleu în diverse vizuimi (maniere, stiluri); raporturile de coordonare sau de dominanță (subordonare) dintre gol și plin, concav și convex, închis și deschis (expresii); inițiere în jocul volumelor (procedee: despicate, pliere, torsionare, recomponere); structuri tridimensionale serializate (după un anumit algoritm); decupajele, inițiere în realizarea reliefului pe diferențe trepte de înălțime – adâncime (plat, teșit, rotunjit); exerciții de basorelief, de altorelief; modelaj de forme rondebosse;

- probleme de bază ale **compoziției** (în două și în trei dimensiuni): compunere (organizare, structurare, paginare) proporțională și echilibrată (procedee); construcția liniară, cromatică, volumică (procedee: schițare, eboșare, exabrupto); finalizare și finisare; dominanta (liniară, cromatică, volumică); figura de rapel; asimetria echilibrată; ritmul; centru de interes

(modelabilitatea de subliniere); relația ideea planșă – vizuime spontană, luce – culoare, motiv – mijloace de expresie; subiectul – prezent; tipuri de compoziții (după caracterul reconoscibil al imaginii, schema vectorială ultimă, maniera tehnologică de a prelucra suprafața-săpor, raportul dintre mase de culoare, de la ste, și galbeni, opaci, libere”, vizuimea spontană fundamentală, genuri de compoziții și tridimensionale).

Este evident că un asemenea conținut atotcuprinzător are nevoie de un nume pe măsură, iar acesta să sugereze că este vorba de limbajul vizual oferit elevului, fiecărui elev normal spre a fi assimilat (invitat), nu prin „predare” și „iectură” – ca la marea majoritate a celorlalte discipline – ci în condiții specifice, de atelier, predominant practice, ajutat și orientat fiind în activitatea sa de descoperire, de exersare – învățare, în esență de autoformare, ca om complet, de către un „coleg” mai mare, cu mai multă experiență în domeniu, care este profesorul. Î-am dat acestei noi discipline numele de **ARSMATEȚICA**, l-am format din lat. *ars* – artă, *limba* ei vizual, și *gr* mathețes – cel care învață (evidență, limbajul artei, nu arta ca stare), elevul. În concepția noastră, elevul este astfel propriul său agent educațional, situat în centrul procesului didactic organizat ca activitate, aceasta fiind esențialmente opera sa. Altfel spus, arsmatetică este disciplina care oferă fiecărui elev, pe măsură nevoilor și dotării sale, mijloace gramaticale și tehnice pentru a-și descoperi, stimula și pune în valoare maximă potențele vizuale – manuale creative și, totodată, pentru a-și rafina – în ritm propriu, cu exigențele, sugestile, „regulele” perene ale artei – sensibilizarea cu care se naște, de a o cultiva și transforma treptat în sensibilitatea estetică (de „a regisi aripa pierdută”, cum susține Herbert Read, nu neapărat pentru a crea artă, ci pentru a fi în stare ulterior, indiferent de domeniul în care va profesa, să la decizii de natură estetică vizuală sau cu implicare estetică în „cunoștință de cauză”.

Cine este „colegul mai mare” sau, mai exact, ce profil are sau trebuie să aibă un asemenea „șef” de atelier?

Absolventul actualei facultăți, academii sau universități de artă, de arte vizuale trebuie să devină un asemenea „manager” (îl spunem așa pentru că el nu mai este de multă vreme nici principalul factor al procesului didactic, nici singurul mentor al discipolilor săi, iar în domeniul nostru, nici măcar generatorul arhiconoscutei relații de predare-învățare acasă și evaluare amănăță). Nu intenționăm – acum și aici – o discuție despre pregătirea viitorului profesor de arsmatetică; soarta altor profesori (specializați) mă ingrijorează, a institutorului de arsmatetică.

Profesia (și nu specializarea, cum ne lasă să înțelegem topica neglijată a articolului de legătura cu înțelegerea de institutor) a fost concepută la noi cu o dublă menire: întâi să satisfacă (evident, că mai repede cu puțință) nevoia vitală de a avea cadre didactice cu pregătire universitară pe toate treptele învățământului, dar mai ales la primele cicluri curriculare; apoi, să acopere nevoia – și mai acută și tot vitală! – de specialiști în domeniile didactice cele mai vitregite: în primul rând, al învățării limbajului vizual și al celui muzical.

Subliniem meritul Fundației „România de Mâine” și, implicit, al Universității „Spiru Haret” de a fi inițiat, pentru prima dată în istoria școlii românești, încă din 1992, iar al CNEEA de a fi aprobat – funcționarea, în cadrul Colegiului Universitar Pedagogic din Câmpulung-Muscel, a unei secții pentru specialitatea în discuție, cu planuri și programe noi, pentru alte și mai multe discipline decât cele anumioare, considerate „optionale”. Dar mai pe larg, asupra acestei inițiative de la Câmpulung Muscel, ne vom referi în partea a doua a articolului de față.

SATUL ȘI ȚĂRANII ÎN ORIZONTUL REFORMEI OLIGARHICE

(Continuare din pag. 1)

Desorientarea cuprinde tot atât viața socială și economică, cât și domeniul culturii. Lumea politică – biata noastră lume politică, totdeauna depășită de evenimentele, pe care nu e în stare nici să le prevadă, nici să le îndrumeze! – nu pruce nimic din fenomenele mondiale și nu e în stare să situeze în cadrul lor, locul și evoluția noastră. În toate problemele colectivității și ale statului, încrușarea ideologilor politice cu faptele pozitive de guvernare, în aspecte de dezechilibru mental. Nimic din ceea ce se întâmplă, nu este firesc și aștept; nimic din ceea ce este așteptat nu este împlinit (...).

Neîncredere în personalul politic existent, în partide și în programe sporește. Conducătorii țării se joacă cu sufletul mulțimii cu o libertate și o frenzie, pe care numai o morbidă cruzime ar putea explica". O astfel de cruzime îndepărtează tragic echipele conducerii de legea socială creștină dezvăluită prin cuvintele Măntuitorului rostită în tîntul Betsaidei la vedere multumii flămânzite: „Mi-e milă de popor!".

Nu din milă și nici din frâmantare pentru prosperitatea țării au ieșit legile unei reforme care a deposedut un popor spre a-i dăruia demagogie numită de ideocrații echipelor reformatoare democrație europeană. Situația este cu deosebire gravă în agricultură, unde reforma a fărâmătat proprietatea, sporind ponderea lucrătorilor familiali neremunerati, între 1991-1997, cu peste 700%, în vreme ce salariații în agricultură au crescut cu doar 58% în același interval. Aceasta este un proces de feudalizare a satelor și de africanizare a agriculturii.

Când reexaminăm situația țărănimii, fără a ne lăsa ademeniți de moara de cuvinte a politicianilor, constatăm că de la 1989 încoace, nu s-a făcut în favoarea acestei părți din societatea românească nici o reformă constructivă, adică nu s-a organizat nimic nici pentru producție, nici pentru vânzarea produselor, nici pentru aprovizionarea țărănilor cu mașini și semințe.

Situația este net inferioară celei de la începutul secolului, când tot un regim oligarhic oferea lumii soluții mișcării cooperative, pe care o și aplică intensiv. Acelea însă erau vremurile lui Spiru Haret.

De aproape 10 ani de zile, folosind instrumente anumite create,

drept ecou rădănicirea creditului rural. Creditul n-a voit să răspundă nevoilor pădurii țărănești nici pe termen scurt (pentru semințe, valorificarea cercalelor etc.), nici pe termen mediu (pentru cumpărare de inventar viu și mort), nici pe termen lung (cumpărare de pământ, construcții etc.). Exproprietat de uineltele și de bunurile din patrimoniul fostelor CAP-uri țărănuș a văzut lichidat de-a dreptul de un sistem care li acordă credite cu dobânzi incredibile de circa 70%, în vreme ce credite neperformante de proporții amețitoare sunt risipite, în stânga și în dreapta.

Școala a fost și ea expusă unor efecte atât de tragice în esență lor, încât astăzi asistăm la o adeverătă scufundare în analfabetism a satelor românești. Mâine nu vor mai fi doctori, profesori, avocați, ingineri, proveniți din rândurile umilite și tot mai împovărate ale copiilor de țărani. Țărani tânăr este deja livrat unei imbătrânriri prematură și unei pauperități care-i aduce o timpurie istovire a puterilor de viață. Obosalea și boala sunt, astăzi, umbra cernită a țărănlui român.

Prăbușirea cooperării, a creditului și a școlii măsoară gravitatea abandonului devenită politica statului în lumea rurală. Retragerea statului din agricultură a fost un dezastru de o virulență nemaiîntîlnită. Din cele 400 de miliare destinate scoaterii din criză a zootehnicii, în anul 1996, la momentul oportun, când trebuia intervenit pentru salvarea animalelor de la moartea prin inanție, nu au sosit decât 10 miliarde!!! Anul 1997 a marcat un adeverăt soc pentru agricultura românească. Prima măsură pe linia alinierii agriculturii la standardele occidentale nu a constat în retehnologizarea acestea, ci în „facilitarea” accesului economiilor mai puternice din străinătate la o confruntare cu economia rurală românească slabă. În această situație, economia centrală pe lucrătorul familial neremunerat, lipsită de orice sprinjă bancar și guvernamental, este pusă în fața unei lupte și mai dure: produsele din import invadează piețele urbane – ultima legătură monetară, deci modernă, a țărănimii cu restul societății. Țărănește este, astfel, prin intermediul politicii liberului schimb a guvernului de țărăniști, amenințat chiar la nivelul ultimului său refugiu economic, acela al economiei de subzistență: grâu, roșii,

cartofi, struguri, floarea soarelui, gogoșari, pui, lapte, ouă etc. se pot aduce acum din import la prețuri suficiente de joase pentru a fi înjurăte nu numai în magazinele luxoase ale Bucureștiului, dar și pe tarabele piețelor din întreaga țară.

Susținerea agriculturii de către guvern s-a ridicat în anul 1997 abia la suma de 2500 miliarde, din care, doar 1400 de miliarde au fost destinate direct producătorilor (prin cupoane), restul fiind acordat prin sistemul bancar, constituind un substanțial credit pentru acesta.

Și totuși, în Ungaria proporția subvențiilor la 1 ha de grâu în total cheltuieli a fost în 1997 de peste 60% pe cătă vreme în România se situa sub 10%.

Retragerea statului din agricultură a fost un dezastru. În zootehnici, într-un singur sector, în cel avicol, efectivul de păsări s-a redus în 5 luni de la 34 milioane capete în decembrie 1996, la 13,5 milioane capete, în mai 1997.

În aceste condiții, **puterea de cumpărare a țărănimii**, și implicit o parte importantă din **puterea economică a societății românești**, a scăzut dramatic.

Regimul politic de după 1989 n-a reușit să dea țărănimii decât o reformă care are în ea ceva atât negativ, încât aproape regreță săvârșirea ei. Acea reformă reprezintă o soluție de reparație și nu de construcție.

„Politicianul român a mers (...) pe o linie de minimă rezistență. Construcția e grea, repartiția e ușoară”. „Politicianul a repartizat. A împărțit tot ce putea împărțit” - subliniază Manolescu.

Legea care a făcut lucrul acesta în agricultură a fost și este Legea 18 a fondului funciar. Această „împărțire” are în ea două laturi atât de negative, încât au provocat o cumplită blocare a chestiunii țărănești”. În primul rând împărțeala a fost hoțească. S-au împărțit loturi (și acestea lăsată la discreția clasei de intermediari care au folosit reforma pentru aranjarea proprietăților lor interese mai întâi). Nu s-au împărțit mijloacele de producție. Țărani s-a trezit peste noapte mai sărac decât fusese sub regimul Fisherland-ului din pragul răscoalei de la 1907. Căci nu mai avea nici animalul de tracțiune de la începutul veacului, iar tractorul în loc să-i revină lui de drept, cum fusese de fapt, a rămas în posesiunea unei ciudate companii de exploatare rurală, mai bizară și mai anacronică

decât companiile britanice ale Indiilor Orientale.

În scurtă vreme, țărani chior cel ce-a primi locul, s-a găsit în fața orelor mai complete realități: nu avea ce să facă cu pământul pe care-l primise în dar în schimbul voturilor acordate celor ce organizează crunta încelăciune reformatoare. „În urma aplicării Legii 18, a fondului funciar, s-a distrus o mare parte din dotările tehnice din agricultură, s-a dezorganizat producția agricolă și s-au fărat mult suprafetele agricole. În total, suprafața agricolă de circa 8 mil. ha a fost pulverizată în peste 30 milioane parcele [0,26 ha/gospodărie]”. Scăderea producției agricole din țara noastră ca urmare a fărâmățării poate fi evaluată la circa 3 milioane tone cereale, ceea ce ar reprezenta circa 1000 miliarde lei”. Patrimoniul aflat în posesiunea CAP-urilor și în aceea a diverselor tipuri de corporații erau de drept proprietatea muncii, iar lucru acesta trebuia consfințit prin legile Reformei. În loc de a face așa ceva, Reforma a desființat brutal formele corporative de protecție a muncii și a capitalului (adică a patrimoniului aflat în posesiunea marilor corporații: agrare, industriale, ale corporației meșteșugărești, ale Armatei, culturii, învățământului etc.).

Aparatul juridico-doctrinar al acestei reforme a fost bine codificat în legile 15/1990, 58/1991 și Legea 18. Nici o guvernare nu s-a atins de ele.

Această reformă (pe care au pus-o în operă guvernele României și pe care merge și actuala guvernare) a lovit în corporații, în posesiuni corporative și în organizarea corporativă a societății.

Ne aflăm iată, în poziția de a înțelege mai adânc semnificația sociologică a fenomenului generator de catastrofe denumit FPS prin Legea 15 din 1990. Prin dezastrul pe care acest mecanism l-a provocat economiei românești îl putem compara cu fenomenul „calului troian”. FPS-ul a fost „calul troian” pe care comand-o legăturilor reformei l-a introdus în lăuntru economiei naționale. Să reținem puterile pe care legea îl-a acordat: acesta este stăpân absolut și discretional pe 70% din avuția României (ceea ce arată o privatizare de tip asiatic, prin care „grupul oligarhic” care dobândește controlul FPS-ului ajunge să dispună discrețional și la adăpostul legii de avereă creată de poporul român vreme de 40 de ani de muncă forțată). În agricultură efectele creării acestui mecanism au condus toate la o polarizare de un tip cu totul aparte: aceea dintre patroni și agricultori autosubvenționați, ci aceea dintre o „dictatură financiar-oligarhică” – FPS-ul și o „populație rurală salahorizată”, fragmentată, pe cale de a fi alungată de pe terenurile ei, căci va fi silită să vândă spre a trăi. Reforma menită să aducă „modernizare” și „economie de piață”, aduce, însă, o „ruralizare a speciei”, „dezintegrare”, „dezagregare” structuri sociale, neofeudalism rural. Încât putem vorbi despre o anihilare a puterii de acces a țărănimii la „economia generală a țării” (de piață), care te determină să te întrebi dacă Legea 18 n-a obținut o „distrugere” a agriculturii, și nicidecum o nouă dezvoltare.

Efectele reformei oligarhice cuprind în ele un tragic răspuns afirmativ.

DECLARAȚIA UNIVERSALĂ A DREPTURILOR OMULUI

La 10 decembrie 1948, Organizația Națiunilor Unite adoptă un document internațional ce avea să-și demonstreze în timp, atât forță transformatoare, cât și adâncă semnificație istorică

O EVALUARE LA CONFLUENȚA DINTRE MILENII

Prof.univ. Mircea NICOLAESCU

La 10 decembrie 1948, Adunarea Generală a O.N.U. adoptă în unanimitate „Declarația universală a drepturilor omului”. Era de fapt declarația acțiunea de nouăre internațională și introducea în activitatea Organizației a responsabilității statelor membre, a „credinței” cu care fondatorii instituției internaționale investește „Carta”, la 26 iunie 1945, în ceea ce privește „drepturile fundamentale ale omului, demiseară și valoarea persoanei umane, egalitatea în drepturi a bărbaților și femeilor, precum și a națiunilor mari și mici”. Astfel, încă de la crearea sa, își propunea ca obiectiv general „de a izbiști generațiile viitoare de flagelul războiului și, totodată, să favorizeze progresul și să instaureze condiții căt mai bune de viață în cadrul unei libertăți mai mari”. Era astfel proclamat „dreptul la viață, la libertate și securitate, ca ideal comun către care trebuie să tindă toate popoarele și toate națiunile”. Activitatea organizației mondiale și a agenților sale, sensul marilor curente înnoitoare din lumea postbelică, constituțile tuturor statelor membre – azi peste 150 țări de 51 la crearea O.N.U. –, cursul contradicțiilor și al problemelor majore ce au dominat ecranul vieții internaționale au confirmat nu numai temele filosofice al acestui principiu ca valoare-ideal, dar și capacitatea sa de factor de solidarizare a unor largi forțe sociale, politice, economice. „Drepturile omului” s-au afirmat ca factor major de echilibru în „balanța morală a lumii”, ca și a „convingerilor ce formează osatura lumii de mâine”.

În contextul mondial extrem de dinamic și fluid, dominat de interdependență în creștere, de globalizare și interacțiunea contradictorie a tuturor planșelor vieții naționale și internaționale, fie că a fost vorbe de decolonizare, dezarmare – cea nucleară în special –, de căutările privind o nouă ordine internațională și lichidarea subdezvoltării, de securitate, cooperare zonală ori integrare, toate aceste tendințe s-au cristalizat sub semnul universalității drepturilor omului și au fost impulsionate de acest ideal. Dar ar fi greșit și primejdos să ne ignorăm diversitatea și pericolozitatea obstacolelor cu care se confruntă omenirea în această privință. După cum relevă reprezentanții de seamă ai gândirii și politicii occidentale, principalele amenințări la adresa omenirii sunt constituite de „deteriorarea semnificativă a cooperării multilaterale economice și politice, creșterea somajului, standarde de viață mai scăzute și mai puțină democrație”. El relevă natura competitivă-stimulativă a libertății și drepturilor omului și îndemnă lumea capitalistică, marile puteri occidentale să consideră resursele înnoitoare ale acestor factori drept condiție obligatorie a răspundării politice față de amprentele ce păndesc progresul omenirii, transformarea tehnologică și științifică, în factori reali și civilizației, ai îmbunătățirii condițiilor omenirii.

Aceleași îndemnuri pot fi adresate și clasei politice românești cu privire la cursul tranzitiei fost comuniste, declanșată de revoluția din decembrie 1989, sub semnul drepturilor omului, al democrației și economiei de piață. Pentru că tranzitizia românească nu este un proces întâmplător și nici singular, în lume. Se inscrie, este parte componentă a mișcării de relevanță mondială și restrucțurare globală a lumii ca urmare a eșecului experimentului totalitar, comunism, a limitelor și incapacității acestuia de a fi pasul cu tendințele înnoitoare ale lumii, a caracterului restrictiv și inuman al multora din manifestările și trăsăturile sale. Privit în multiplă ipostază de acțiune reparatoare, de modalitate de reinserție a societății noastre la tendințele majore ale progresului omenirii, dar și de instrument de prospectare și realizare a propriului viitor în lumina exigentelor concrete ale drepturilor omului, clasa noastră politică are și răspunde prin estimări concrete a situației economice, sociale din România și, de asemenea, a acceptării sale în organismele de integrare europene și euroatlantice. și dacă în ce privește ipostazele politice ale drepturilor omului și într-o anumită măsură și legislație, țara noastră se apropie de lumea dezvoltată, situația economică națională, la nouă ani de la revoluția din decembrie, infășează o țară în continuu prăbușire, cu excepția anilor 1995-1996, PIB pe locuitor fiind într-o neîntreruptă distanțare de restul lumii, ca de altfel și condițiile de trai, de sănătate, școlarizare și perspectivele tinerilor. Greșeli, manifestări de eras amatorism, resentimente și flagrante jafuri în avutul public sub lozinice culpabilizării „comunismului”, a „libertății” de a huidui ori a agitației în jurul restituiri în integrum au avut ca rezultat irosirea bazei de producție, acumulatul în cele mai multe cazuri prin sacrificiile deosebit de dure impuse de investițiile, nesocotite în multe privințe, întregii populații.

După cum remarcă D. Garst cu doi ani în urmă, un binecunoscut mare proprietar agricol american și care a cunoscut România și înainte de 1989, adresându-se actualilor guvernări, a precizat: „Ați vrut să lichidați comunismul și ați distrus agricultura țării”. Pentru că, întradevar, clasa noastră politică, în mare măsură, a fetișizat virtuile capitalismului, dar a respins recomandarea venită chiar din Vest că societatea actuală în Occident, deși dominată de legile profitului, de tendințele agravării polarizațiilor sociale, a învins în competiție cu ceea ce a creat comunismul tuncoral prin receptivitatea față de factorii noi ai dezvoltării, de capacitatea includerii creșterii nivelului de trai al membrilor întregii societăți în înseși condițiile și factorii creșterii economice, al profitului, oferind un spațiu mai larg solidarizării producției și interesului lor pentru o

dezvoltare continuă susținută. Se ignoră asemenea momente semnificative precum atenția prioritară acordată în S.U.A. mesajului anual al președintelui despre „starea națiunii”, creșterii numărului locurilor de muncă; se trece cu vedere pe lângă nouă deschidere, spre probleme sociale, spre condițiile omului, în cadrul integrării europene, și mai ales este departe de a fi clarificat de ce România este înțuită la porțile Europei atât în ceea ce privește NATO, cât și Uniunea Europeană; de ce cetățenii țării noastre sunt supuși tratamentului umilitor al regimului vizelor în privința celei mai utilizate propagandistic legi a drepturilor omului, împotriva regimului trecut. și cum se face că, dacă înainte de 1989, cu toate desconsiderările și încălcările drepturilor omului, președintele țării era primit și la Washington și la Londra și aiaurea cu cele mai mari onoruri, în timp ce azi președintul României democratice îi se oferă condiții de protocol ostentativ inferioare față de alți șefi de stat din

foste democrații? Criterii de putere și interes abil formulate în cabinetele occidentale și instituțiile comunitare, prin desconsiderarea situației reale din țara noastră, vară făcută în jurul tratamentului inuman al etnicilor maghiari, ca și meschine manevre electorale sau imagini nefavorabile deformatoare, chiar dușmanoase, construite de forțele revizioniste ori chiar de reprezentanți ai unor partide românești atât de greu în favoarea țării noastre, așa cum a demonstrat-o tărâgânarea recordării „clauzei națiunii celei mai favorizate” și opuneră obstinată de către S.U.A. la primirea României la NATO, precum și amânarea considerării cererii de acceptare în Uniunea Europeană.

1. H.Kissinger, *American Foreign Policy*, London, 1969.

2. Democracy Must Work, A Trilateral Agenda, Z.Brzezinski, D.Owen, S.Okita, N.Y.University Press, 1984.

RELATIA STAT-CETĂȚEAN- O NOUĂ OPTICĂ POLITICO-JURIDICĂ, NOI REGLEMENTĂRI PE PLAN NAȚIONAL ȘI INTERNACIONAL

Prof.univ.dr. Constantin VLAD

Impactul Declarației, exercitat în lumina principiilor Cartei Națiunilor Unite, adus într-un răstimp scurt, la crearea unui sistem, politic și juridic, de protecție a Drepturilor Omului, inclusiv a persoanelor aparținând minorităților, anume a unui sistem deschis, virtual, capabil oricând de noi îmbogățiri. Pactele internaționale cu privire la drepturile economice, sociale, culturale, civile și politice, Convenția Europeană pentru protecția Dreptului Omului și a Libertăților fundamentale și protocoalele care o întregesc, Actul final al CSCE de la Helsinki – iată tot atâtă pierde de hotar în constituirea acestui sistem. Asemenea documente, în lumina Declarației defineau valori, exprimau cerințe, statușorice comportamente de urmat, adâncind astfel concepțele privind democrația și statul de drept.

Dar sistemul menționat mergea mai departe, intrând într-o serie de verigi ale sale, statutorice și obligații ale statelor în ceea ce privește drepturile omului, reguli pe care aceste state trebuie să le respecte. Se instituia astfel, în esență, o protecție internațională a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, ceea ce introducea schimbări fundamentale în dreptul internațional și în relațiiile dintre state. Un moment de deosebită semnificație în acest sens este inscrierea în „Decalogul” de la Helsinki a respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale, inclusiv a libertății de gândire, conștiință, religie sau convingere, ceea ce ridică respectul

pentru drepturile omului la rangul de principiu al relațiilor internaționale.

Ca efect, condiția individului și cea a colectivităților, respectarea drepturilor fundamentale ale oamenilor ființe umane nu mai rămâneau la dreptă exclusivă a statelor, regimurilor autoritare, despota de orice fel nemaiputând dispune în mod discreționar de destinele celor ce alcătuiau populația țării. Înalte cuvine, statul omului, de cetățean și nu de supus urmă să fie condiționat nu numai de regimul juridic și politic al țării în cauză, ci era garantat și prin mijloacele pe care le dobândeau comunitatea internațională înțeleasă global sau la nivel regional. „Nici o prevedere a prezentei Declarații, se proclama în art. 30 al Declarației Universale, nu poate fi interpretată ca implicând pentru un Stat, un grup sau o persoană dreptul de a se deda la vreo activitate sau de a săvârși vreun act care ar conduce la desființarea drepturilor și libertăților enunțate”.

În perioada postbelică, procesul constituiri unui sistem internațional de protecție a drepturilor fundamentale ale omului a purtat, inevitabil, pe cetea condițiilor istorice, dominate de confunțarea Est-Vest tipică războiului rece. Astfel, privită în perspectivă istorică, afirmarea drepturilor omului a însemnat o extindere a democrației în lume și să se realizează prin eforturile statelor, a forțelor democratice împotriva rezistenței regimurilor totalitare de orice fel.

Aspecte particulare nu întrebă suveranitatea în confrontarea Est-Vest, de pildă, în pregătirea, desfășurarea și finalizarea Conferinței de Securitate și Cooperare în Europa. Înscrisea problematica drepturilor omului în documentul cu care se încheia conferința multilaterală pregătită, apoi în ceea ce vrea să devină Actul final și urmă de întâmpinat opoziția nedisțințată din partea URSS și altor state estice. În istoria ulterioară avea să reflecze, cum se exprima ambasadorul Valentin Lipatti, că drepturile omului erau o bombă cu efect întârziat în termenul regimurilor totalitare.

Acacea privite istorice efectuată în spiritul obiectivității științifice sărac, totodată, o serie de limite interne regimurilor democratice în domeniul drepturilor omului. Astfel de limite sunt evidente, de pildă, în ceea ce privește asigurarea drepturilor economice și sociale. Regimurile democratice nu se spăt bine, o atitudine de privilegiere a drepturilor politice și libertăților spirituale, dar sunt mult mai moderate atunci când este vorba despre componente economice și sociale ale drepturilor omului. Economia de piață, mai ales în condițiile unui liberalism excesiv, nu poate asigura dreptul la muncă pentru segmente importante ale populației active, nu elimină inegalitatea de gen, nu obținează izvoarele condiției de pauperitate pe fondul adâncirii discrepanțelor de venituri în societate.

Pe de altă parte, raportarea problematicii drepturilor omului la necesitățile înfrântării cu Estul a pus uneori statele democratice într-o postură ce frizează duplicitatea și demagogia. Sunt cunoscute, în acest sens, insistențele țărilor occidentale pentru introducerea în Actul final a prevederilor privind dreptul persoanelor de a călători în altă țară, de a-și întemeia familiile prin căsătorii mixte, de a realiza reunificarea familiilor disparsate, inclusiv în cazul emigranților etc. Când vezi măsurile protecționiste luate în acest domeniu de statele membre ale Uniunii Europene și de alte state occidentale, nu poți să nu observi că, într-o serie de cazuri, țările democratice su-urmară, în aspecte ca cele menționate, mai degrabă obiective inguste, motivate ideologice și politice de confruntarea cu Estul și nu de aderență la valori, prin natura lor în general umană.

Deși toate documentele internaționale (ONU, Consiliul Europei, Uniunea Europeană, OSCE) privesc protecția minorităților internaționale ca un caz particular al protecției drepturilor omului, adică se referă la persoanele aparținând minorităților, se încearcă pe toate cările să se obțină o statutare a drepturilor colective, pentru că recunoașterea unor astfel de drepturi este folosită pentru a reclama, de pildă, autonomie teritorială pe criterii etnice. De aceea, consider că „bătălia” în jurul faimoasei Recomandări 1201 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei nu este nicidcum încheiată. Apoi, se susține necesitatea unei așa - numite discriminări pozitive, în sensul accordurii unor drepturi și garanții de drepturi pentru minorități de care nu beneficiază majoritatea. Subliniez că un astfel de „Drept” nu numai că nu se găsește în nici un document internațional, dar însăși ideea unei asemenea discriminări este complet străină standardelor și reglementărilor internaționale în materie.

Același, divort total cu dreptul internațional se constată în cazul pretenției unui stat de a purta răspunderea pentru minoritățile etnice înrudite cu „națiunea mamă” din cadrul său, minorități care trăiesc în alte state. Subliniez, nici un document multilateral, dar nici bilateral nu transferă către un alt stat răspunderea statului pentru destinele minorităților etnice care conveințeau între granile sale cu populația etnică majoritară. Este de menționat că, în Europa, doar două state, anume Ungaria și Rusia pretind un astfel de drept față de minoritățile maghiare, respectiv ruse, trăind în țări vecine. Si este de subliniat că în ambele cazuri este vorba despre națiuni - și țări - cunoscute pentru „apetitul” lor în asimilarea populațiilor de altă etnie; de asemenea, este vorba despre minorități

(Continuare în pag. 5)

(Continuare din pag. 4)

nationale care au aparținut unor națiuni dominante și asuprute în trecut nu prea îndepărta, în cazul rușilor chiar într-un trecut foarte apropiat. O atare pretenție contravine frontal principiilor dreptului internațional, încearcă să fundamentize și să justifice amestecul în treburile interne ale altor state. Tocmai în acest sens, Convenția – Cadru privind protecția minorităților naționale, adoptată de Consiliul European, prevede în articolul 21: „Nici o dispoziție din prezentă Convenție – Cadru nu va fi interpretată ca implicând vreun drept de a întreprinde vreo activitate în vreun act contrar principiilor fundamentale ale dreptului internațional, în special celor ale egalității suverane, integrității teritoriale și independenței politice a statelor”. Iată motive pentru care, personal, consider că o sursă majoră de instabilitate în Europa se poate dovedi și tocmai poziția unor state de a purta răspunderea pentru minoritățile naționale trăitoare în alte țări, în sprijin de țări vecine. Miopia și pasivitatea centrelor de putere, a organismelor internaționale față de astfel de pretenții pot avea consecințe grele pentru securitatea și pacea continentalui. Pentru că manifestarea acestui sui generis de „protecție” din exterior nu face decât – o dovedește practica – să mă încurajeze cooperarea și buna înțelegere între minorități și majorități ci, dimpotrivă, să stimuleze tendințele separatiste ale minorităților, de natură să introducă germei ai unor neînțelegeri și tensiuni în situația internă din țările respective, cu potențialul său de instabilitate în relațiile interstatale. Atunci când „grijă” unui stat pentru minoritatea națională trăind în alte state se concretizează în sprijinirea tendințelor acestor minorități spre autonomie pe criterii etnice, când se încurajează orientările separatiste, de exemplu în domeniul învățământului, sunt de îngeles, după părere mea, aprecierile tot mai frecvente din ultimul timp ale unor politicieni români în sensul că în Europa Centrală și de Răsărit apar din nou manifestări revizioniste. În acest sens, nu găsesc potrivită inserirea în strategia de securitate națională a României a unei prevederi referitoare la „monitorizarea statutului minorităților românești din alte state”, aşa cum se procedează în proiectul adoptat recent de Consiliul Suprem de Apărare a Țării. Nu am înțeles de ce faptul că România nu dispune de mijloacele necesare realizării unei astfel de monitorizări. Cu Ucraina, de exemplu, s-a încheiat un tratat de bază, justificat între altele de către partea română prin necesitatea protecției minorității românești din această țară, dar scăldurile pentru români se inclină adesea pe capete și, după cum se vede, nu avem nici o posibilitate de a stopa astfel de mișăuri. În general, nu e seamă că pentru minoritățile românești din țările vecine monitorizarea menționată nu va depăși nivelul unor declarații politice. În schimb, inserirea ei într-un document de importanță celor care privind strategia de securitate națională va servi foarte bine drept justificare a celor state care se consideră îndepărtăți și poate răspunde genului minorităților străsechi din România, noastră ce reprezintă tot un fel de monitorizare.

(Vă urma)

OMUL, MEDIUL ȘI DEZVOLTAREA - în ecuația drepturilor fundamentale

Dragoș ȘERBĂNESCU

Să intrăm direct în miezul problemei. Există oare vreă legătură semnificativă între mediul înconjurător (și protecția sa) și drepturile omului? Da, și nu oricum, ci una fundamentală, „de viață și de moarte”! Nu facem o afirmație pro domo, ci redăm o realitate care se impune de la sine. Să căr, deși se face simțită zi de zi pentru noi toți, o cunoaștem, paradoxal sau nu, insuficient, mai ales în mecanismul său cauzal.

Publicul larg ar trebui să știe de pe acum că, practic, nu mai putem vorbi, de exemplu, de apă curată, de aer pur, de sol natural productiv și altele, decât ca „mostre”, ici și colo, căci în decurs de numai câteva decenii omul a „reusit” să le deterioreze în așa măsură încât au ajuns la pragul irreversibilității. Dacă tendințele actuale de deteriorare continuă atunci până în anul 2000 o treime din solurile productive ale Terrei vor fi erodate, dacă nu transformate pur și simplu în praf desertic. Un milion de specii vor dispărea, reculul cel mai grav din istoria umanității. Este aproape sigur acum că și climatul planetei s-a schimbat, ceea ce riscă să aibă consecințe enorme. În multe țări poluarea atmosferică distrugă, mai ales prin intermediul plorilor acide, recoltele, miile lacuri și milioane de hectare de pădure, în timp ce în țările în curs de dezvoltare, de exemplu, 25.000 de persoane mor zilnic din cauza consumului de apă poluată. Să exemplifică ar putea continua,

De acela „oamenii”, oamenii simpli, doresc să știe ce se întâmplă, cum se întâmplă, cum îl afectează, ce se poate face în materie... El dorește să știe dacă soarta noastră este acela de a fi otrăviti, sufocați, înecăți sau infecția... Oamenii vor să știe dacă va trebui, ca noi toți să emigrăm spre alte planete că să putem supraviețui și dacă, de fapt, până găsim răspunsurile la aceste întrebări, nu vom sări cu toți în aer. El dorește să știe dacă suntem cu toții în materie de mediu, cu aceleași interese sau interese și nevoile noastre sunt în conflict inevitabil cu ale altora? El vor să știe dacă marxiști și capitaliști se vor înțelege sau totul este determinat de luptă ideologică. El vor să știe dacă Nordul poate concura cu Sudul sau dacă accesul la aer curat și apă potabilă curată pentru unii, trebuie să se facă pe seama pierderii de către alții a mijloacelor de trai și a informației copiilor. Se pare că am pus oarecum cărula înaintea boilor, atât spus, am vorbit de stări de lucru și consecințe fară a da mai întâi „echus” noțiunilor de bază care explică de ce și cum. Să reparăm deci această inversare, sperăm fără urmări de substanță asupra demersului nostru.

In accepția sa că mai completă și cea mai adeverătă, mediul înconjurător apare ca o realitate pluridimensională, care include nu numai mediul natural (elemente **șobițice**, aer, apă, substrat geologic, sol)

etc.; elemente **biotice**, „viață”, tot ce crește, tot ce mișcă, pe și datorită „suportului ecologic”, cum i se mai spune, menționat mai sus. Să totul sub influența energiei solare.

La toate acestea trebuie inclus, am spune chiar peste toate și înainte de toate, **omul**, ca individ și mai ales ca **organizare socială**, ca stat, subiect de drept etc., să fie și prin această organizare, prin multitudinea de procese și relații cauzale, transformatoare, aceasta împreună cu natura constituie „existența obiectivă” (universul material). Important de reținut, ceea ce se uită adesea cu rezultate malefice, că omul este singurul care ocupă o dublă poziție, de componentă rațională a mediului și de „consumator”, la propriu și la figurat, de beneficiar (și de delapidator din păcate) al mediului natural în primul rând.

Vă trebui, probabil, pentru a ne explica și mai bine starea lumii de astăzi, să ne întoarcem la Genă, la actual Creație, punctul de incidență știință-religie (autoizgonirea omului Adam din Rai?) și apoi la „marca schismă” dintre om și natură când omul s-a îndepărtat de duritatea, dar și de legitimitatea și egalațiea de tratament ale legilor naturii, constituind o lume a lui pe care istoria o cunoaște, dar pe care, în multe din momentele sale, nu o va recunoaște ca emanând de la Homo Sapiens.

Este ulterior că de actuală apare în acest context analiza-avertisment a lui Fr. Engels din lucrarea sa, „Roul muncii în procesul de transformare a maimuței în om”:. „Faptele ne amintesc la fiecare pas că nu stăpânim nicidcum natura, ci că dimpotrivă îi aparțin prin carne, prin sângele și prin creierul nostru, că ne aflăm în mijlocul ei și că totă stăpânrile noastră asupra naturii constă în posibilitatea pe care o avem, spre deosebire de toate celelalte ființe, de a-i cunoaște legile și a le aplica în mod adecvat”.

Așa facău această extremă de succintă incursiune în domeniul noțiunilor de bază ale ecologiei, tocmai pentru că datele schimbei de care vorbeam s-au schimbat față de acum 50 de ani și nu în bine ei, în mod dramatic, în rând și, de asemenea, pentru că Declarația Universală a Drepturilor Omului, este unul din pilonii de bază, alături de Declarația asupra Decolonizării, pe care să-au sprijinit măsurile și programele de construcție a dezvoltării pacă și securității „Poporalelor Națiunilor Unite”, din preambulul Cartei ONU.

Intr-adevăr, fără să o proclame ca atare (anumici noțiuni de mediu înconjurător, de protejarea sa, de asanare, de ecologizare, nu constituind o preocupare internațională), ONU a încrezut, pe perioada cei de bună credință, de ascensiune, (orozile războiului, formă de manifestare violentă a gradului accentuat de degradare a componentelor umane a mediului, crăi încă foarte vii) să facă, „țără să ţică”, ca celebrul erou al lui Molniere, un act de

ecologizare a relațiilor interumane, interstațiale, să corecteze urmările malefice ale relației necorespunzătoare dintre om și natură. Atunci când lucrurile au început să iasă la lumină, dar încă încorrecte din punct de vedere cauzal, ONU a întreprins marile analize, Conferințele internaționale prospective și de reglementare internaționale în toate sau aproape în toate domeniile (ecosistemele) vieții pe Terra, (activitate economică, subdezvoltare, înarmare, populație, produse de bază, dezertificare, croziunea solului, urbanizare, locuință, dezvoltarea socială și a). Numărul lor este impresionant pe căd de dezelante sunt constatări. Natura, agresată de om, se răzbună și bumerangul ei asupra omului, asupra vieții, existenței și perpetuării sale pe Terra, (primul din Comandamentele Declarației), stă deasupra capului nostru ca o sabie a lui Damocles, așa cum am văzut la începutul demersului nostru. **Mediul înconjurător nu are frontiere** în manifestările sale, el este **planetar și destabilizarea sa intră-o parte sau altă a globului se transmite automat pe planetă**.

Și cum toate **componentele mediului înconjurător**, deci și omul, și manifestările sale sunt **într-o interdependență organică**, toate aceste abateri de la starea de echilibru care este starea normală a mediului, se exacerbă reciproc și converg spre o catastrofă ecologică. (De ce numai dinozaurii și ce nu și omul? Doar că a deschis Cutia Pandoricei!).

Este meritul ONU de a se fi sesizat de această perspectivă nefastă și prin dezbatările de la Stockholm (1972), Rio de Janeiro (1992) și New York (1997), ca și prin măsurile de programe de acțiune și de legiferare lansate, să încearcă să opreasă autodistrugerea. **Aderarea la conceptual de dezvoltare durabilă**, o reconversie de 180 grade a mentalității și comportamentului uman în toate domeniile, este formula care să considerăm a fi **calea de urmat**, la începutul de cinci ani de la Rio+20.

Nu mai este timp de așteptat pentru că aproape totul rămâne să fie făcut.

Chiar și acum, omul a rămas un distrugător al mediului, formidabil. Contând prea multe pentru exploatarea planetei și distrugând viața din jurul său, el a ajuns la punctul în care este în joc însăși existența sa. Astăzi urmărим doar limitarea gradului de poluare de care suntem responsabili. Mâine însă va trebui să facem mult mai mult pentru a curăța planeta și va trebui să facem aceasta în condiții mult mai grele, pentru că în 25 de ani de-acum încoară, populația va crește cu două miliarde. În afara iubirii aproapelui, așa cum îl cere Biblia, omul „post-Rio” trebuie să iubească lumoașa (natura), inclusiv florile, păsările și copaci, fiecare particule din mediul natural, pe care îl distrugem în mod constant. Pe lângă contractul moral cu Dumnezeu, pe lângă contractul social încheiat cu oamenii, trebuie acum să încheiem un **contract moral și politic cu natura, cu acest Pământ** căruia îl datorăm existența noastră și care ne dă viață... **Pământ are suflare**. Pentru a-l regăsi, pentru a-l da o nouă viață, iată ceea ce Conferința de la Rio.

Numei că să se devină dacă nu a devenit deja, un fel de prestător de servicii pe baze, am riscă să spunem, **comercial**, care „împrumută” emblema, sigla sa, unor acțiuni care nu au mai fost găndite și elaborate de „Noi popoare...”, „ci de unul sau mai mulți membri cu „greutate”, în afara ONU. Suntem poate prea cauciști, admitem acest lucru, dar nu credem să fim și nedrepti, pe fond. Poți oare să rămâni neplădită când vezi, la ceas univerșal, cum se golește de conținut și spirit o mare realizare a ONU, a membrilor săi, de acum 50 de ani? Cum ONU se marginalizează progresiv? Să cum, ca un băstem, omenirea riscă să repete chiar dacă în forme evaluate, experiența dictaturii, inechității, injustișii și altele, și să ajungă înconștientă sau cincică și resimță și hipnotizată de neputință, catastrofa ecologică care ar avea „răspuns” la toate? Suntește neinsăză?

Că suntem eu **totuși în aceeași barcă**, indiferent de putere, regiune geografică, culoarea pieleii etc. când e vorba de agresarea mediului și mai ales de consecințele sale? Da, dar dacă nu înțeleg astăzi cei ce pot schimba radical lucrurile, de ce ar înțelege ei, cei marginalizați și lipsiți de mijloace? Să apropie de marginalizare. Lumea pe care și-a cromat-o omul după „schismă” cu restul mediului, a fost eroită strâmbă, în același timp polarizată de putere și mijloace pentru cei puțini și centrifugă, marginalizantă, pentru alii, cei mulți. Să încălăcioală strâmbă continuă. Nu mai avem conchistători și armate „clasică”. Avem în schimb, în măini puține, comerț, Know how, capitaluri, sateliți, rachete, arme chimice, terorism, mafie etc. În asemenea condiții, cuceririle științei și tehnologiei servesc inevitabil pe cei puternici. De aceea, astăzi, fenomenul globalizării, pe suportul informatic și al comunicărilor spațiale ducă la „dictatura” monopolizată la scară planetară, mai ales în problemele vitale. Dulcea senzație a puterii, de la individ la „state decizionale”, nu mai acceptă, nu mai are timp și de reflecție lucidă. Despre efemer și primejdii globale comune, despre acea barcă comună de care pomeneam... „După noi potopul”, ce veniți cu „moștenirea pentru generațiile viitoare”, pare a fi reacția cinică a celor cărora nu le pasă.

Să ne întoarcem de unde am plecat. La Declarația Universală a Drepturilor Omului, creație de acum 50 de ani a ONU într-un moment de ascensiune a sa și de trezire de conștiință a lui Homo Sapiens, care acceptă atunci egalația suverană a tuturor popoarelor membre ale Națiunilor Unite; „Noi Popoare Națiunilor Unite...” Astăzi însă, să transit gloria mundi, dacă condițiile care precumpără acum 50 de ani numai sunt, inevitabil că și ONU nu mai este, în continuu și spirit, ce-a fost atunci și în decenii următoare. Cum ONU nu este și nici nu poate fi un guvern mondial în bună și cuvenită formă, ci doar o reflectare a gradului de cooperare sau necooperație a statelor membre, ea, ONU, nu poate în caz de defecțiune a unor din membri să, mai ales cei cu pondere de tot felul, să mai rămână expresia egalației suverane a tuturor statelor, forumul de reflecție colectivă și de acțiune cel mai reprezentativ, cel mai emblematic.

O.N.U., „păinea săracului” pe până internațională, riscă să devină dacă nu a devenit deja, un fel de prestător de servicii pe baze, am riscă să spunem, **comercial**, care „împrumută” emblema, sigla sa, unor acțiuni care nu au mai fost găndite și elaborate de „Noi popoare...”, „ci de unul sau mai mulți membri cu „greutate”, în afara ONU.

Suntem poate prea cauciști, admitem acest lucru, dar nu credem să fim și nedrepti, pe fond. Poți oare să rămâni neplădită când vezi, la ceas univerșal, cum se golește de conținut și spirit o mare realizare a ONU, a membrilor săi, de acum 50 de ani? Cum ONU se marginalizează progresiv? Să cum, ca un băstem, omenirea riscă să repete chiar dacă în forme evaluate, experiența dictaturii, inechității, injustișii și altele, și să ajungă înconștientă sau cincică și resimță și hipnotizată de neputință, catastrofa ecologică care ar avea „răspuns” la toate? Suntește neinsăză?

„ȘCOALA BASARABEANĂ”- instrument al deznaționalizării

Dr. Viorica ADEROV,
Institutul de Arte din Chișinău

Pentru reconstituirea imaginii de ansamblu a contextului cultural și evaluarea corectă a factorilor ce s-au răsfrânt asupra conștiinței românilor basarabeni în primul deceniu al ocupării sovietice vom analiza procesul de instruire și sistemul educational din Basarabia.

O asemenea analiză s-a dovedit a fi o sarcină extrem de dificilă, dat fiind faptul că atât materialul documentar existent la Arhiva de Stat a Republicii Moldova, la Arhiva Organizațiilor Politice, cât și programele, manualele școlare oferite cu generozitate de colaboratorii Muzeului Republican Pedagogic sunt atât de primitive în conținutul și în formularea lor, încât exclud din start orice fel de comentariu.

În urma cercetării acestui material documentar, procesul educațional ne apare astăzi de logic și demolerat, încă în întrebări constănțe care de a fost posibil așa ceva? Școala sovietică, din instrument al culturii umane, a fost transformată într-un instrument politic, pus în slujba unei ideologii, devenind condiție determinată a perenitării regimului. Temelia noului sistem de învățământ o constituie astfel ideologia sovietică, ornată abil cu idei ale teoriilor pedagogice progresiste.

În perioada anilor '40-'50, politicul domină în toate sferele de activitate, deci și în cea a învățământului public. Sistemul învățământului public, complex de instituții și acțiuni, care are un caracter instructiv-educativ, asigurând instruirea tinerilor și a adulților se face astfel în conformitate cu scopurile politicii și ideologicii Statului sovietic. Obiectivele învățământului sunt subordonate obiectivelor politice și variază sau schimbă ordinea priorității în funcție de specificul etapei de dezvoltare.

La 12 august 1940, Comitetul regional din Moldova al P.C.(b) M. și Consiliul Comisarilor poporului al R.S.S.M. au adoptat Hotărârea „Cu privire la reorganizarea școlilor din Basarabia Sovietică” ce prevedea transplantarea arbitrară a sistemului de învățământ sovietic, ignorând astăzi tradiția, ceea ce și realitatea contemporană. Majoritatea pedagogilor basarabeni, care au luat calca principiul, au fost înlocuiți cu învățători din R.S.F.S.R. și R.S.S.U., care în majoritatea lor nu cunoșteau limba română. După război, numărul pedagogilor s-a micșorat și mai mult, mulți din ei fiind exterminati în lagările staliniste. Pentru a acoperi acest gol s-a recurs la fabricarea în grabă a noilor cadre didactice. Absolvenții școlilor românești, chiar primare erau instruși la cursuri speciale de un timp scurt și primeau diplome de învățători.

Bineînțeles că acești profesori, care aveau menirea să desfășoare acțiuni de primă importanță, nu posedau volumul de cunoștințe necesar unui pedagog, nu aveau o cultură generală și pedagogică, nu aveau idee de problemele complicate ale predării, de situația de profil, de pedagogie, de psihologie etc. Acești „pedagogi” nu puteau în nici un fel să determine assimilarea de către elevi a unor cunoștințe profunde, să le cultive deprinderi intelectuale solide. Proasta calitate, primitivismul procesului de instrucție depășește orice limite.

Pentru a ne da soata de conținuturile predării și învățării în școală basarabeană din primul deceniu al dominării sovietice, care deșul să analizăm câteva programe utilizate în această perioadă. Aceste programe, în aparență, sunt programe obișnuite, ușice și obligatorii, sunt stabile pentru fiecare disciplină din planul de învățământ. Ele sunt aprobată de Ministerul Învățământului și stabilesc structura tematică, scopurile și metodologia de realizare. Lecturându-le,

indoctrinarea conștiința copilului și să altereze concepțile lui.

În lista materialului indicat pentru studiere la literatura moldovenească apar numele lui C. Negruțiu, Al. Donici, Dim. Cantemir, Al. Mateevici și ale scriitorilor originari din Basarabia, care într-o anumită măsură, au avut contact cu Rusia și cu unii oameni de cultură ruși, iar în manuale, activitatea scriitorilor și creația lor este abordată din unghiul de vedere al ideologiei comuniste, unilateral, selectiv, incomplet, multe fapte fiind falsificate. În felul acesta se produce dețurnarea procesului de afirmare a valorilor. Impactul „noului” este resimțit mai intens de către copiii care au primit în familie o altă orientare valorică, au deprins un anumit limbaj și care sunt obligați acum să renunțe la lumea lor în favoarea unei lumi necunoscute și neînțelese. Accentul se pune pe învățare – mecanic-reproductivă. Criteriile de apreciere a reușitei elevului sunt elaborate în baza acestei învățări. Orice tentativă de a interpreta altfel materialul învățat este sancționată. Rezultate bune obțin acci elevi care memorază și reproduc exact conținutul aberant al cursurilor școlare. Respectivile programe sunt întocmite în așa fel, încât latura psihologică este subordonată celei sociologice, copilul este pregătit pentru un ansamblu anumit de condiții în care el nu are dreptul să se manifeste creativ, ci doar să execute

orbeste, libertatea lui fiind subordonată unui statut social și politic preconcepțut, fapt ce conditionează formarea unor idei și cunoștințe false, provocarea unor emoții și sentimente iluzorii.

Manualele puse în circulație sunt învechite, neștiințifice, în schimb, orientarea sovietică a instruirii și educației tronează peste tot. Ele devin niște mecanisme perfide ce îl conectează pe copiii moldoveni la standarde noi, realizând un program pervers și barbar. Apar unele puncte de progres abia după 1945, când se editează manuale noi, scrise într-o limbă primitivă, săracă, dar nu atât de alterată ca în manualele precedente.

Se produce o răsturnare totală a valorilor. Copilloi li se formează predispoziția către învățătură închisă și în cadrul îngust al ideologiei marxist-leniniste. Accesul la valorile fundamentale ale omenirii este închis. Frumosul, binele, adevărul, libertatea, sunt valabile doar în cazul în care se raportează la ideea comunismă, la patria sovietică.

A fost o perioadă sumbră și foarte tristă pentru noștrii, istoria și limba noastră. În loc de încheiere vom cita reflecțiile unui profesor basarabean, expuse în articolul „Să nu indre niște puini de sărpe ce anindură noi!”. „Ei au fost vânturăzi, izbiți unul de altul timp de apropoa două secole, de n-au mai înțeles cine li-i frate, cine li-i tată, cine prieten și cine dușman. Majoritatea au devenit susține pierdute, fără naem, fără patrie, fără credință, fără aspirații”.

UN IDEAL NATIONAL CATEDRALA MÂNTUIIRII NEAMULUI

Așteptat de atâtă amar de vreme pentru a împlini visul neîmplinit al patriarhului Miron Cristea, proiectul înălțării unui lăcaș de rugăciune pentru ortodocși din România a dobândit acum o nouă speranță întru edificare. Această perspectivă – umbrătă uneori de controverse care s-au coborât mereu când asupra oportunității zidirii unei asemenea lucrări de anvergură națională, când asupra resurselor financiare, neatingând însă niciodată nevoia lăuntrică a existenței unei catedrale de cult care să reprezinte ortodoxia română – a fost mult apropiată acum prin recenta hotărâre cu privire la locul în care se vor pune temelii noului edificiu religios. Proiectul a fost anunțat oficial de către ministrul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului, în prezența primului ministru Radu Vasile și a Prea Fericitului Părinte Teocist. Locul configurat – Piața Unirii, în fața Hanului Manuc, pe un teren apartinând domeniului public, Catedrala urmând să ocupe 1,1 ha din 2 disponibile, n-a fost ales întâmplător. Dimpotrivă. S-a pornit de la faptul, încărcat de semnificații, că acesta reprezintă nodul cel mai important al orașului, care polarizează bogate tradiții ale Bucureștiului.

În acest fel, dezbaterea publică începând cu aproximativ un an în urmă, în legătură cu construirea unui asemenea

monument a fost redeschisă. „România are nevoie de o asemenea biserică și eu cred că o merită” – sublinia la o conferință de presă premierul Radu Vasile, promițând că va susține un asemenea proiect. O promisiune nu doar de credință, ci un angajament asumat care, propunând soluții de asigurare a resurselor de finanțare a ridicării sfântului lăcaș, va stinge, sperăm, și măruntele discuții cu privire la acoperirea fondurilor necesare. În viinătoarea primului ministru, acordarea de către Ministerul de Finanțe a unui împrumut intern de 20 de miliarde de lei va putea fi completată cu contribuția celor 20 de milioane de credincioși români, estimată la circa 20 de miliarde de lei. Dar pentru că valoarea totală a lăcașului este evaluată la 50 de miliarde de lei, inclusiv și lucrările de reabilitare a zonei, fondurile nu vor fi destulătoare. De aceea, primul ministru a propus ca instrumentul finanțier lansarea unui apel către populație, cum a fost faimosul „Dați un leu pentru Ateneu”, revenind acum suportul împlinirii unui generos ideal național – înălțarea Catedralei Mântuirii Neamului. și credem cu convinție că și de data aceasta, în ciuda austenției tranzitiei la economia de piață, a străinilor de tot felul, vom găsi resurse pentru a întinde o mână de ajutor fie și modest, dar simbolic, întru pomerenie neamului românesc,

OPINIA NATIONALĂ

solidaritatea creștinăscă a ortodoxiei românești devenind lăsatul care să unească înimile celor ce nu pregeță să trudească întru împlinirea acestui vis.

Este adevarat că o dată cu lansarea proiectului de amplasament s-au împărțit și pările, apărând unele rezerve privind specificul acestui loc – o circulație intensă de pietoni și automobile care ar putea impiedica asupra semnificației acestui spațiu hărăzit reculegerii spirituale. Dar proiectul propune un ansamblu de lucrări complexe, având în vedere nu doar construirea catedralei, ridicată pe o platformă de 1,5-2 metri, ci va permite amenajarea unui pasaj subteran pe 3-4 nivele, unui spațiu demisol cu anexe sau spații complementare, un nivel subteran cuprinzând servicii necesare acestei zone – comerț, servicii, circulație pietonală, legături la stațiile de metrou actuale și viitoare. De asemenea, proiectul are în vedere și crearea acelor condiții necesare desfășurării unor procesiuni în aer liber, pe care ritualul religios îl presupune, propunând amenajarea unei platforme întinse, pe care 20.000 de credincioși vor putea lua parte nestingheriți la asemenea procesiuni tradiționale. De altfel, Catedrala Mântuirii Neamului va avea o lungime de 72 m., o lățime de 44 m. și o înălțime de 40 m., o cota de platformă pe care este înălțată construcția – de 50 de metri.

Incontestabil, realizarea unui proiect de o asemenea anvergură națională are implicații dintre cele mai complexe. Transpunerea lui în viață este strâns legată de elaborarea unui Plan Urbanistic Zonal pentru Piața Unirii care să aibă la bază un studiu de circulație și transport în comun, la suprafață și în subteran, integrat, precum și un proiect de lucrări edilitare. De asemenea, pentru a se alege cele mai moderne și eficiente concepții și soluții este nevoie de lansarea unui concurs național de arhitectură și urbanism. Poate nu înainte de a invita la masa dezbatelorlor po toți specialiștii care încă mai au anumite rezerve cu privire la alegerea amplasamentului. Unii dintre aceștia continuă să susțină că un asemenea edificiu presupune obligatoriu o anumită distanță de tumultul citadin, de forofa cotidiană, un loc mai izolat de universul grijilor diurne. O astfel de operă națională și-a găsit expresia, după cum se știe, chiar și în planul de sistematizare al regelui Carol al II-lea, susținut cu patos dumnezeiesc de mitropolitul Miron Cristea, proiectat a fi înălțat pe Dealul Arsenalului, pe locul actual al Casei Parlamentului. Sunt invocate edificiile religioase ridicate de Radu Vodă, mitropolia, citorile înălțate de Constantin Șerban, de Văcărești, Nicolae Mavrocordat, Mihai Vodă – toate amplasate pe anumite înălțimi, izolate cumva de vacanța străzii, conferindu-le aura spațiului sacru de reculegere și meditație. Împreună specialiștii români vor găsi soluții de depășire a unor dificultăți tehnice legate de linile de metrou, subversările auto și canalul Dâmbovița.

Si dincolo de toate acestea va prinde contururi materiale un străvechi și generos ideal național la care aspiră întreaga comunitate a ortodocșilor – aceea de a avea un lăcaș de cult care să reprezinte ortodoxia românească în ansamblu, ridicându-se deasupra tuturor pământeștilor îndoieți.

Adela DEAC

REVISTA

**OPINIA
națională**

Director:
Prof.univ.dr.
Aurelian BONDREA

Revista se poate procura prin abonament la toate oficile postale din țară. În Catalogul RODIPET, revista se regăsește la poziția 2.256.

Costul unui abonament trimestrial este de 8.400 lei.

De asemenea, solicitări de abonamente se pot adresa redacției, cu plată prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația „România de Mâine”, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972-B.C.R.-S.M.B.

Machetarea computerizată și tiparul executate de
LABORATORUL DE TEHNOREDACTARE ȘI
TIPOGRAFIA

FUNDATIEI "ROMÂNIA DE MÂINE"

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, Telefon: 330.40.40/interior 182
Revista OPINIA NATIONALĂ este înregistrată la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci
la nr. 24.000/7.090.672 din 3 septembrie 1997.

MINIŞTRII SE SCHIMBĂ, PROBLEMELE RĂMÂN SERVITUȚILE AGRICULTURII DE SUBZIȘTEȚĂ

Parecă intuind recentă sa schimbare la vîrf, Ministerul Agriculturii și Alimentației a organizat, în prealabil, o conferință de presă neobișnuită. Neobișnuită nu doar prin durata ei (trei ore), ci și prin scopul ei, nedecarat, dar evident: efectuarea unui bilanț agricol al actualei guvernări. Iar pentru ca un asemenea bilanț să nu fie prea scănt, el a fost înșățit din perspectiva ultimilor zece ani, de când producțiile agricole românești se află într-un continuu declin. Prin urmare, situația la zi în agricultură a fost completată ori, după caz, explicată cu date concrete din calendarul acelor normative, din studiul privatizărilor în agricultură, cu informații despre restructurarea ministerului și despre operațiunea „Hrană contra gaze”, în curs de negocieri cu Federația Rusă. Meritul acestei conferințe de presă se cuvine subliniat mai cu seamă din perspectiva faptului că împlinirile, prăbușirile din unele sectoare ale producției agricole n-au mai fost trecute cu vederea și nici cel puțin explicitate ca „un rău necesar pentru ca ulterior să ne fie mai bine” – un poncif astăzi la modă. Realitatea agricolă românească a fost înșățită pe său, fără fard, cu toate implicațiile ei economice, naționale, dar și internaționale, cu greutățile întâmpinate și, nu mai puțin, cu cele ce se prefigurează în viitor.

Situatia lucrărilor agricole la data de 12 noiembrie (dată limită în calendarul agricol, știut fiind că tot ceea ce se seamănă după data de 10 noiembrie echivalează cu încurajarea risipei: recolta viitoare, obținută în aceste condiții de întârziere, este cu cel puțin 1000 kg/ha mai mică) lasă mult de dorit. Recoltarea porumbului, a soiei și a sfecliei de zahăr **încă nu s-a încheiat**, arăturile de toamnă sunt în întârziere, iar cele pentru însămânările de primăvară abia au început. Grâul a fost semănat pe o suprafață mai mică decât în ultimii 6 ani. Reducerea suprafețelor insămânătate cu grâu este apreciată la Ministerul Agriculturii și Alimentației ca fiind o tendință manifestă pe plan mondial, drept urmare a faptului că prețul grâului se află în scădere pentru al doilea an consecutiv (100 de dolari americani pentru 1 tonă la Bursa din Chicago). Se trece însă prea ușor cu vedere la faptul că prețul de vânzare a grâului pe piață noastră internă a crescut în ultima vreme. Această creștere se explică – ni se spune – prin deprecierea leuului în raport cu dolarul. Așa este. Numai că tocmai acest fapt atestă că **grâul românesc echivalează cu o**

valută forte și, drept urmare, cultura lui trebuie să rămână ca o direcție strategică pentru agricultura noastră. Firește, cu luarea în calcul și aplicarea măsurilor de îmbunătățire a tehnologiilor actuale (calitatea lucrărilor, a semințelor, îngrășăminte etc.), din vina cărora – ni se spune –, pentru **productia medie de grâu la hecator**, anul 1989 rămâne un etalon încă greu de egalat (3.364 kg față de 2.589 kg în anul 1998). Așadar, o rezervă strategică de grâu este oricând binevenită pentru noi.

Ne-o dovedește posibilitatea de export, oferită de acțiunea „Hrană contra tăi și gaze”, în curs de negocieri cu Federația Rusă. Evident, și aici apar o seamă de probleme. Una dintre acestea este că sistemul de garanții pe care-l prezintă partea rusă nu-i încurajează pe comercianții români. Vine apoi și problema prețului de vânzare. Conjunctura pieței internaționale, cu prețuri reduse, este dificilă pentru noi, deoarece producem, în genere, mai scump decât pe piața internațională. În plus, partea rusă are și alte oferte, din partea SUA, UE, Canadei și.a. Dar aceste oferte sunt însoțite de condiții politice. Noi putem fi preferați de ruși pentru că nu le condionăm vânzarea produselor agricole. Ceea ce ne-ar aduce economisirea valutelor pe care o plătim oricum prin importul de gaze și, în plus, tocmai astfel ne-am putea reinstala pe piața rusească prin vânzarea produselor noastre agricole. Să sperăm că Guvernul premierului Radu Vasile va căntări bine asemenea posibilități și va acționa în consecință. Până ce nu-i prea tarziu, adică până ce nu ne-o iau alții înainte.

Revenind la bilanțul agricol de care aminteam, să reținem și faptul că **efectivele de animale au scăzut foarte mult la toate speciile**, față de anul 1989. Se apreciază că, cu excepție săcând ovinele, tendința de scădere a efectivelor de animale s-a opri. Dar până la creșterea acestor efective, **produția animalieră continuă să scadă**, cu excepția producției de lapte, numai că și aici apare un neajuns: cea mai mare parte din producția curentă de lapte merge la consumul din gospodăriile proprii, nefiind capabilă să intre pe piață, prin procesul de procesare. **Regăsim aici caracteristica agriculturii de subzistență, orientată cu precădere spre consumul propriu și prea puțin capabilă de export.** Așadar, laptele și carnele procesate au scăzut dramatic. Produsele agricole rămân la stadiul de materie primă și nu mai traversează filiera industrială. Din acest motiv,

marele atu al revigoririi noastre economice, care este industria alimentară, rămâne în continuare nefolosit. Ba chiar riscă să dispară cu totul, inclusiv sub presiunea concurenței externe nelioiale, știut fiind că măsurile de protecție agricolă, adoptate de statul român, sunt cu mult în urma celor adoptate de alte state.

La amintita conferință de presă s-a arătat, cu numeroase date, că **piata grâului românesc este insuficient protejată față de concurența Ungariei**, bunăoară, care și subvenționează agricultura mai mult decât sunt dispuse să o facă guvernele României pentru propria agricultură. Drept pentru care actualul cabinet Radu Vasile a adoptat câteva măsuri de protecție, dar cum acestea își încetează valabilitatea la sfârșitul acestui an, de multă vreme se solicită numeroase licențe pentru importuri de grâu și făină din Ungaria în anul 1999. Este o tendință alarmantă și, pentru contracararea ei, Guvernul român trebuie să adopte măsuri de apărare **încă de pe acum**. Aceeași problemă se pune și pentru **piata zahărului**. Majoritatea țărilor își protejează propria producție, câteva măsuri de protecție avem și noi, dar ele sunt insuficiente. Se manifestă pe scară largă tendința de a prelucra zahăr importat, fapt ce subminează cultura autohtonă a sfecliei de zahăr, aflată deja într-un continuu declin. Avem o taxă vamală la importul sfecliei de zahăr, dar ea nu afectează importul zahărului din trestie, care intră masiv din Occident. Apoi, începând de la anul, va fi subvenționată sămânța sfecliei de zahăr, dar încă de pe acum să redus TVA din vamă la importul de zahăr brut, care-l dezavantajează grav pe producătorul român.

Așa se face că rolul agriculturii în echilibrarea economică a României este cu mult sub posibilitățile sale. Pentru remedierea acestei stări de lucruri, ar trebui ca agricultura să fie evaluată în raport cu atributele ei specifice, nu după formule exterioare, unele chiar împrumutate fără nici o noimă. Aici se verifică eficiența unei veritabile politici agrare naționale, în valorificarea superioară a acestor insușiri specifice, nu în convertirea lor după modele străine, convertire care riscă să nu mai ajungă la scadență.

Să nu uităm că, atât la noi, cât și în jurul nostru, **tempul nu mai are răbdare**.

Mihai IORDĂNESCU

Tabel 1

Monitoare agriculturii și alimentației

X - milioane de tone/tonă în prezentare și în următoarele 10 ani

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
CARTOFURI - TONI										
- Suprafata	197,5	172,0	162,4	164,4	154,4	159,7	157,8	157,8	157,2	157,2
- Producție medie	987,0	895,0	835,0	717,0	668,0	737,0	723,0	695,0	727,0	705,0
- Produse totale	143,2	57,5	40,0	41,2	37,4	37,4	40,1	40,1	39,0	39,0
GRÂU										
- Suprafata	456,0	466,0	477,4	468,2	468,2	467,2	467,2	467,2	467,2	467,2
- Producție medie	2.589,0	2.078,0	2.051,0	2.041,0	2.041,0	2.035,0	2.035,0	2.035,0	2.035,0	2.035,0
- Produse totale	351,0	22,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0
ORTĂZ										
- Suprafata	112,0	98,0	100,0	102,0	102,0	102,0	102,0	102,0	102,0	102,0
- Producție medie	1.200,0	1.170,0	1.140,0	1.110,0	1.110,0	1.080,0	1.080,0	1.080,0	1.080,0	1.080,0
- Produse totale	144,0	137,0	134,0	131,0	131,0	128,0	128,0	128,0	128,0	128,0
MAZARU - TONI										
- Suprafata	45,3	36,3	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0
- Producție medie	1.250,0	1.060,0	1.040,0	1.020,0	1.020,0	1.000,0	1.000,0	1.000,0	1.000,0	1.000,0
- Produse totale	55,0	46,0	27,0	27,0	27,0	27,0	27,0	27,0	27,0	27,0
GRĂDINA - TONI										
- Suprafata	90,0	52,0	32,0	22,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0
- Producție medie	900,0	600,0	300,0	150,0	150,0	150,0	150,0	150,0	150,0	150,0
- Produse totale	81,0	49,0	23,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
FASOLE BOARE										
- Suprafata	197,5	172,0	162,4	164,4	154,4	159,7	157,8	157,8	157,2	157,2
- Producție medie	987,0	895,0	835,0	717,0	668,0	737,0	723,0	695,0	727,0	705,0
- Produse totale	143,2	57,5	40,0	41,2	37,4	37,4	40,1	40,1	39,0	39,0
FL. BOARELUI/BĂTAIA										
- Suprafata	456,0	467,4	469,7	468,2	468,2	467,2	467,2	467,2	467,2	467,2
- Producție medie	2.589,0	2.078,0	2.051,0	2.041,0	2.041,0	2.035,0	2.035,0	2.035,0	2.035,0	2.035,0
- Produse totale	144,0	137,0	134,0	131,0	131,0	128,0	128,0	128,0	128,0	128,0
SOIA										
- Suprafata	512,2	396,0	285,0	163,0	25,0	64,2	73,2	85,0	95,0	105,0
- Producție medie	1.200,0	1.060,0	850,0	500,0	200,0	340,0	340,0	340,0	340,0	340,0
- Produse totale	615,0	562,0	478,0	260,0	80,0	141,0	141,0	141,0	141,0	141,0
CAMPIONELE URSU										
- Suprafata	78,0	49,0	47,0	36,0	27,0	11,0	8,0	7,0	7,0	7,0
- Producție medie	1.200,0	1.060,0	850,0	500,0	200,0	340,0	340,0	340,0	340,0	340,0
- Produse totale	96,0	72,0	53,0	25,0	7,0	11,0	8,0	7,0	7,0	7,0
CAMPIONELE PIRAFĂ										
- Suprafata	46,0	15,0	14,0	9,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- Producție medie	1.200,0	1.060,0	850,0	500,0	200,0	340,0	340,0	340,0	340,0	340,0
- Produse totale	52,0	18,0	16,0	10,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
SPICELA DE ZAHĀR										
- Suprafata	265,0	182,7	216,0	178,0	97,2	130,0	132,0	135,0	137,0	139,0
- Producție medie	2.589,0	2.078,0	2.330,0	1.960,0	1.021,0	2.120,0	2.120,0	2.120,0	2.120,0	2.120,0
- Produse totale	677,0	321,7	472,7	376,7	177,0	270,0	270,0	270,0	270,0	270,0
TUTUN										
- Suprafata	34,0	18,0	10,0	8,0	8,0	10,0	9,0	9,0	9,0	9,0
- Producție medie	700,0	543,0	440,0	327,0	121,0	130,0	130,0	130,0	130,0	130,0
- Produse totale	27,0	14,0	10,0	7,0	3,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
CARTOF TOTAL										
- Suprafata	391,4	289,0	254,0	218,7	249,0	248,6	243,4	237,0	231,2	236,7
- Produse totale	1.423,0	1.165,0	1.072,0	969,0	1.076,0	1.064,0	1.054,0	1.039,0	1.051,0	1.059,0
LEGUMINE DE CAMP										
- Suprafata	252,8	216,0	152,1	228,0	218,0	203,7	201,8	217,0	204,8	223,1
- Producție medie	1.399,0	1.000,0	1.024,0	1.113,0	1.283,0	1.215,0	1.204,0	1.198,0	1.188,0	1.198,0
- Produse totale	346,0	226,0	151,0	258,0	276,0	247,0	247,0	247,0	247,0	247,0
LEGUMINE DE STĂRĂ										
- Suprafata	166,7	132,0	203,5	114,1	105,7	92,7	87,8	86,3	77,7	88,2
- Producție medie	1.213,0	1.223,0	225,3	236,4	245,0	246,9	248,8	251,8	247,9	247,9
- Produse totale	147,0	424,5	276,0	326,5	341,0	344,5	344,5	344,5		